

Пронкіна Л.І., к.е.н.,доц.
Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

РЕФОРМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Від розвитку національної системи освіти залежить соціально-економічний розвиток держави, зміцнення міжнародного авторитету, створення умов для самореалізації кожної особистості. Держава повинна створювати успішно функціонуючу освітню систему, брати на себе відповідальність за підготовку кадрів, забезпечення доступності освіти.

Принцип доступності в системі освіти здійснюється за рахунок розширення фінансових можливостей, розвитку інформаційних технологій навчання (дистанційне), зміни системи організації надання освітянських послуг населенню.

Забезпечення ефективності реформ у вищій школі вимагають адекватного фінансування, що є однією з суттєвих проблем сфери освіти. Удосконалення системи фінансування освіти є питанням дискусійним. Представники Міністерства Освіти та науки України пропонують розподіляти державне фінансування між ВНЗ за результатами їхньої діяльності на умовах конкуренції. Але, на наш погляд, це не дозволить вирішити проблему відірваності планування від потреб ринку праці.

Головним показником якості вищої освіти повинен стати ринок праці, працевлаштування випускників за фахом. Сьогодні в Україні обсяги державного замовлення розподіляються між учбовими закладами в неконкурентний спосіб.

Результати дослідження свідчать про те, що така формула фінансування не в повній мірі враховує попит сучасного ринку праці України, який потребує фахівців з вищою освітою для невиробничої сфери: лікарів, вчителів, сфери обслуговування тощо.

У 2019 році видатки на освіту зведеного бюджету України склали 17,4 млрд.грн. проти 16,8 у 2017 році. Але видатки зведеного бюджету України на вищу освіту скоротились з 6,1млрд грн. у 2017р до 5,3 у 2019р [1.,стро 86]

У 2020 році держзамовлення за освітнім ступенем бакалавр складає 84,6%, що на 5,9% більше ніж у 2019 році. Збільшено фінансування на такі галузі освіти як інформаційна технологія(39,9%), механічна інженерія (13,3%) Між тим на підготовку працівників для сфери обслуговування зменшено на 47,4%, управління та адміністрування на 24%., тощо [2].

В період з 2005 року по 2015 рік в Україні скоротилася (з 347 до 277) як загальна кількість вузів III-IV рівнів акредитації, так і кількість студентів в них (з 2026,7тис. до 1437,0 тис.). Ця тенденція продовжується. Якщо у 2010

році було 349 вузів, у 2019 році їх вже 281, а кількість студентів у 2010 році складала 2130 тисяч, а в 2019 році - 1266 тисяч.

Аналіз публікацій з проблем розвитку вищої освіти свідчить, що вчені все більше починають приділяти увагу дослідженню механізму формування системи державного замовлення.

У 2020 році загалом держава виділила кошти на підготовку 176,5 тисяч фахівців наукових та науково-педагогічних кадрів. Рекомендації на місця державного або регіонального замовлення отримали 79,2% вступників проти 75,4% у 2019 році [2].

Станом на 2019/2020 навчальний рік у ВНЗ III-IV рівнів акредитації: за кошти державного бюджету навчалися 38,1 % студентів, 7,9% за рахунок місцевих бюджетів, 0,7 % – за кошти органів державної влади та юридичних осіб, 54 % – за кошти фізичних осіб, тобто більше половини студентів навчаються на контрактній основі і вимушені користуватися платною формою навчання.

Якщо аналізувати цей показник за освітньо-кваліфікаційними рівнями за рахунок державного бюджету фінансувалось 39,9% магістрів, 38,1% бакалаврів та 35,5 % молодших бакалаврів, а за рахунок місцевих бюджетів 0,7, 1,3 та 31,3% відповідно [2.с. 122].

Конституція України в кількох статтях, зокрема ст. 43, 53, 54 закріплює право громадян нашої держави на освіту, в тому числі і на отримання якісної вищої освіти [3]. Між тим, ситуація з доступністю освіти останніми роками демонструє тенденцію до погіршення. До цього приводять обмежені матеріальні можливості населення, недостатнє бюджетне фінансування та нерозвинена система кредитування освіти.

У цьому сенсі, стратегічного значення набуває дистанційна форма навчання, яка здійснює наближення знання до споживача, дозволяє пропонувати освітні послуги всім бажаючим, незважаючи на обмеженість фінансових ресурсів населення, державні та інші фактори.

Головне завдання дистанційної освіти - забезпечити реалізацію конституційних прав громадянам на доступ до вищої освіти.

Трансформація системи бюджетного фінансування на основі конкурсного підходу, створення належного зв'язку між ринком праці та системою вищої освіти є метою реформування системи вищої освіти в Україні

Список літератури

- 1. Статистичний щорічник Україна за 2019 Режим доступу [.https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pd](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pd)
- 2.....https://zik.ua/news/ludyna/vstupna_kampaniia_2020_u_minosvity_pidvely_pershi_pidsumky_979298

• 3..... Конституція України – Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua> .